

Adroddiad i **Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru**

Dyddiad **19 Hydref 2026**

Swyddog **Helen MacArthur, Prif Swyddog Tân**
Arweiniol **Cynorthwyol**

Swyddog **Elgan Roberts, Pennaeth Cyllid a Chaffael**
Cyswllt

Pwnc **Adroddiad Monitro'r Gyllideb Refeniw 2026/27 – Cyfnod 5**

PWRPAS YR ADRODDIAD

- 1 Cyflwyno'r wybodaeth ddiweddaraf i'r Aelodau ar sefyllfa cyllideb refeniw Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru (Yr Awdurdod) ar 31 Awst 2026 ac amlygu amrywiadau, risgiau ariannol sy'n dod i'r amlwg a'r sefyllfa alldro a ragwelir ar gyfer y flwyddyn ariannol.

CRYNODEB GWEITHREDOL

- 2 Mae'r rhagolwg diweddaraf yn dangos gorwariant rhagamcanedig o £0.313m ar ddiwedd y flwyddyn, sy'n cyfateb i oddeutu 0.6% o ofyniad cyllideb net yr Awdurdod o £54.104m. Dylid ystyried y rhagolwg hwn yng nghyd-destun cyllideb gwariant gros a phwysau gweithredol parhaus a brofwyd yn ystod pum mis cyntaf y flwyddyn.
- 3 Mae'r prif bwysau ariannol yn ymwneud â chostau gweithwyr, y rhagwelir y byddant yn fwy na'r gyllideb o oddeutu £0.533m. Mae hyn yn adlewyrchu cynnydd mewn gweithgarwch gweithredol, yn enwedig yn ystod cyfnod yr haf, ynghyd ag effaith ariannol twf parhaus yn niferoedd diffoddwyr tân ar alwad a chostau cysylltiedig ymateb i ddigwyddiadau. Mae'r elfennau pwysau hyn yn cael eu gwrthbwysu'n sylweddol gan danwariant a ragwelir o fewn cyllidebau Cyflenwadau a Gwasanaethau, sy'n deillio'n bennaf o lithriad prosiect, gwahaniaethau amseru a gwariant gohiriedig.
- 4 Mae effaith ariannol tanau gwyllt sylweddol a brofwyd ledled Cymru yn ystod yr haf yn parhau i fod yn faes ffocws penodol. Ar hyn o bryd mae swyddogion yn asesu'r goblygiadau cost llawn ac yn ymgysylltu â Llywodraeth Cymru ynglŷn â chefnogaeth bosibl trwy'r Cynllun Cymorth Ariannol Brys (EFAS). Ar hyn o bryd, mae'r rhagolwg yn tybio nad oes unrhyw ad-daliad EFAS ac felly yn cynrychioli asesiad darbodus o sefyllfa ariannol yr Awdurdod.

SYLWADAU GAN BWYLLGORAU ERAILL

- 5 Ystyriodd y Pwyllgor Archwilio yr adroddiad yn ei gyfarfod ar 21 Medi 2026. Nododd yr Aelodau'r gorwariant a ragwelir a'r risgiau ariannol cysylltiedig, a chafodd sicrwydd bod sefyllfa ariannol yr Awdurdod yn parhau i gael ei monitro'n agos. Nododd y Pwyllgor hefyd fwriad yr Awdurdod i ofyn am gymorth gan Lywodraeth Cymru drwy'r Cynllun Cymorth Ariannol Brys (EFAS) mewn perthynas â chostau eithriadol cymwys sy'n gysylltiedig â thanau gwyllt.
- 6 Gofynnodd yr Aelodau hefyd am eglurhad ynghylch y pwysau sy'n deillio o danau gwyllt a chostau tanwydd, llithriad prosiectau, amseriad hawliad posibl drwy EFAS, a chyfleoedd i ddarparu mwy o sicrwydd ynghylch costau tanwydd yn y dyfodol.

ARGYMHELLION

- 7 Argymhellir bod yr Aelodau yn:
 - i) **Nodi'r sefyllfa ariannol ar gyfer refeniw a chyfalaf; a**
 - ii) **Nodi bwriad yr Awdurdod i ofyn am gymorth gan Lywodraeth Cymru trwy'r Cynllun Cymorth Ariannol Brys mewn perthynas â'r costau eithriadol sy'n gysylltiedig â thanau gwyllt.**

CEFNDIR

- 8 Bob blwyddyn, mae'n rhaid i'r Awdurdod bennu cyllideb refeniw gytbwys sydd wedi ei chymeradwyo gan yr Awdurdod llawn. Cymeradwywyd y gyllideb derfynol ar gyfer 2026/27 gan yr Awdurdod yn ei gyfarfod ar 19 Ionawr 2026. Cadarnhaodd hyn ofyniad cyllideb refeniw net o £54.104m i'w ariannu gan yr awdurdodau lleol cyfansoddol.
- 9 Wrth bennu'r gyllideb, cymeradwyodd yr Aelodau ystod o fesurau nad ydynt yn rheolaidd sy'n angenrheidiol i sicrhau cydbwysedd ariannol o fewn 2026/27 a oedd yn cynnwys defnyddio cronfeydd wrth gefn.
- 10 Cyflwynwyd y cynllun cyfalaf o £6.661m i'r gweithgor Craffu ar y Gyllideb a chafodd ei gymeradwyo gan yr Awdurdod.

GWYBODAETH

CYLLIDEB REFENIW YTD

- 11 Ar 31 Awst 2026, mae'r Awdurdod wedi ysgwyddo gwariant gros o oddeutu £18.744m yn erbyn cyllideb wedi'i phroffilio o £20.668m, ynghyd ag ymrwymïadau o £4.966m. Mae hyn yn arwain at gyfanswm gwariant ac ymrwymïadau o £23.710m ar ddiwedd Cyfnod 5.
- 12 Mae llawer o gyflenwadau, contractau cynnal a chadw, trwyddedau meddalwedd ac ymrwymïadau gweithredol yn disgyn yn ddiweddarach yn y flwyddyn ariannol ac felly nid yw'r sefyllfa bresennol o ran y flwyddyn hyd yma o reidrwydd yn arwydd o'r alldro terfynol.

RHAGOLWG ALLDRO

	Cyllideb (£'m)	Alldro (£'m)	Defnydd o Gronfeydd wrth Gefn (£'m)	Cyfraniadau CERA (£'m)	Cyfanswm (£'m)	Amrywiant (£'m)	Amrywiant (%)
Gweithwyr	39.902	40.435	0	0	40.435	0.533	1.34%
Adeiladau	2.578	2.707	0	0	2.707	0.129	5.02%
Cludiant	1.404	1.442	0	0	1.442	0.038	2.67%
Cyflenwadau	6.586	6.034	(0.271)	0	5.763	(0.823)	(12.50%)
Trydydd Parti	0.488	0.488	0	0	0.488	0	0%
Cost Cyfalaf	4.464	4.605	0	0	4.605	0.141	3.17%
Incwm	(1.047)	(1.024)	0	0	(1.024)	0.023	(2.22%)
Cronfeydd Wrth Gefn	(0.271)	0	0	0	0	0	
Is-Gyfanswm	54.104	54.688	(0.271)	0	54.417	0.313	0.6%
Ardollau	(54.104)	(54.104)	0	0	(54.104)	0	0.0%
Alldro	0	0	0	0	0.313	0.313	0.6%

- 13 **Costau gweithwyr** yw'r maes pwysau ariannol mwyaf arwyddocaol yn dal i fod, gan gynrychioli dros 70% o sylfaen gwariant yr Awdurdod. Ar hyn o bryd rhagwelir y bydd gwariant gweithwyr yn fwy na'r gyllideb o oddeutu £0.533m erbyn diwedd y flwyddyn. Mae'r prif gyfranwyr at y pwysau yma'n cynnwys:
- £0.457m - Ffioedd digwyddiadau Ar Alwad y flwyddyn hyd yma.
 - £0.168m - Gwariant goramser y flwyddyn hyd yma.
- 14 Roedd cyllideb 2026/27 yn cynnwys dyfarniad cyflog tybiedig o 3.8% ar gyfer pob grŵp staff. Setlwyd y dyfarniad cyflog ar gyfer staff llywodraeth leol, sy'n weithredol o fis Ebrill 2026, ar 3.3%, tra bod dyfarniad cyflog y diffoddwyr tân wedi'i setlo ar 3.8% o 1 Gorffennaf 2026.

- 15 Bydd yr aelodau yn ymwybodol bod gwella argaeledd diffoddwyr tân ar alwad wedi bod yn amcan hirsefydlog i'r Awdurdod. Yn ystod y 12 mis diwethaf mae'r Gwasanaeth wedi llwyddo i gynyddu lefelau niferoedd y diffoddwyr tân ar alwad, gan wella gwydnwch gweithredol ac argaeledd peiriannau ledled Gogledd Cymru.

Dadansoddiad System Dyletswydd Ar Alwad	Cyllid eb 2026/2 7	Aws- 23	Aws- 24	Aws- 25	Aws -26
Nifer	489	465	473	485	536

- 16 Yn ystod y 12 mis diwethaf, mae'r Gwasanaeth wedi parhau i gryfhau gwydnwch gweithredol trwy weithgaredd recriwtio a chadw llwyddiannus o fewn y System Dyletswydd Ar Alwad (RDS). Cynyddodd nifer y staff System Dyletswydd Ar Alwad o 485 ym mis Awst 2025 i 536 ym mis Awst 2026. Mae'r gwelliant hwn yn cyfrannu at argaeledd peiriannau a gallu'r Awdurdod i ymateb i ddigwyddiadau ledled Gogledd Cymru. Er bod hyn yn cynrychioli canlyniad gweithredol cadarnhaol, mae lefelau staffio uwch hefyd yn arwain at wariant ychwanegol ar ffioedd ar alwad, ffioedd digwyddiadau, hyfforddiant a chostau cyflogwyr. Mae amcangyfrifon cyfredol yn awgrymu bod y twf hwn yn creu pwysau cyllidebol cylchol o oddeutu £500k y flwyddyn, cyn effaith dyfarniadau cyflog y dyfodol.
- 17 Rhagwelir y bydd cyllidebau **adeiladau** yn gorwario tua £129k. Mae hyn yn adlewyrchu gwariant ychwanegol sy'n gysylltiedig ag eiddo, gwaith wedi'i gynllunio a gweithgarwch ymgynghori ar draws portffolio yr ystad. Er bod rhywfaint o bwysau wedi dod i'r amlwg yn ystod y flwyddyn, mae'r amrywiant cyffredinol yn parhau i fod yn gymharol gymedrol yng nghyd-destun cyllideb eiddo'r Awdurdod.
- 18 Rhagwelir y bydd cyllidebau **cludiant** yn gorwario tua £38k, yn bennaf oherwydd gwaith cynnal a chadw arbenigol, costau teiars, tanwydd a gwariant arall sy'n gysylltiedig â defnydd. Mae costau'n parhau i gael eu monitro'n agos o ystyried yr ansicrwydd ynghylch prisiau tanwydd a'r galw gweithredol.
- 19 Rhagwelir y bydd cyllidebau **Cyflenwadau a Gwasanaethau** yn tanwario o oddeutu £0.823m, gan roi'r brif ffynhonnell liniaru yn erbyn pwysau gweithwyr. Mae'r tanwariant a ragwelir yn adlewyrchu:
- Oedi cyn prynu offer.
 - Lithriad wrth weithredu prosiect.
 - Ailbroffilio gwariant i gyfnodau yn y dyfodol.
 - Gwariant is na'r disgwyl yn erbyn cyllidebau wrth gefn.
 - Gwahaniaethau amseru ar brosiectau meddalwedd, trwyddedau a rhai gweithredol.

- 20 Mae swyddogion yn adolygu'r cyllidebau hyn i benderfynu a ellir cyflawni'r gwariant yn ystod 2026/27 neu a allai fod angen ceisiadau i'w cario ymlaen i'r dyfodol.
- 21 Rhagwelir y bydd cyllidebau **Taliadau Trydydd Parti** yn parhau i fod yn unol â'r gyllideb.
- 22 Rhagwelir y bydd **costau ariannu cyfalaf** yn fwy na'r gyllideb o oddeutu £141k, gan adlewyrchu rhagdybiaethau benthyca a chyllido sy'n gysylltiedig â chyflawni rhaglen gyfalaf yr Awdurdod ac effaith barhaus cyfraddau llog uwch.
- 23 Mae'r sefyllfa ariannol gyffredinol yn parhau i fod yn hylaw ar hyn o bryd yn y flwyddyn, gyda gorwariant wedi'i ragweld o £313k sy'n cynrychioli llai nag 1% o ofyniad cyllideb net yr Awdurdod. Y risgiau ariannol allweddol ar gyfer gweddill y flwyddyn yw:
- Gweithgarwch parhaus yr ochr weithredol a chostau ymateb i danau gwyllt.
 - Gwariant gweithwyr yn arbennig costau diffoddwyr tân ar alwad.
 - Cyflawni proffiliau arbedion a gwariant arfaethedig.
 - Pwysau chwyddiant.

Gweithgaredd Tanau Gwyllt ac Effaith Ariannol

- 24 Yn ystod haf 2026 bu gweithgarwch tanau gwyllt helaeth ar draws Gogledd Cymru ac ardaloedd cyfagos. Mae'r digwyddiadau hyn wedi golygu bod angen lleoli staff gweithredol am gyfnodau hir, trefniadau gorchmynion estynedig, criwiau cymorth, cyfleusterau lles a mwy o ddefnydd o offer. Mae'r effaith ariannol yn dod yn amlwg ar draws sawl pennawd cyllideb gan gynnwys:
- Ffioedd digwyddiad ar alwad.
 - Costau goramser.
 - Defnydd o danwydd.
 - Costau lles arlwy a diffoddwyr tân.
 - Treuliau rhedeg cerbydau.
 - Amnewid a chynnal a chadw offer.
 - Nwyddau traul gweithredol a Offer Gwarchod Personol.
- 25 Mae gwariant y flwyddyn hyd yma ar gostau arlwy a chymorth sy'n gysylltiedig â digwyddiadau eisoes yn fwy na phroffiliau'r gyllideb mewn sawl maes, tra gellir gweld yr effaith ehangach hefyd drwy variant sy'n gysylltiedig â gweithwyr.
- 26 Er bod effaith ariannol lawn tymor y tanau gwyllt yn dal i gael ei mesur, disgwylir y bydd gweithgaredd tanau gwyllt yn parhau i fod yn gyfrannwr sylweddol at y gorwariant ar gyllideb y gweithwyr a ragwelir ar hyn o bryd.

Cynllun Cymorth Ariannol Brys (EFAS)

- 27 Ar hyn o bryd mae swyddogion yn gweithio gyda Llywodraeth Cymru a chydweithwyr gweithredol i nodi gwariant cymwys sy'n deillio'n uniongyrchol o weithgarwch ymateb i danau gwyllt.
- 28 Pan fo gwariant yn bodloni'r meini prawf cymhwysedd perthnasol, mae'r Awdurdod yn bwriadu gofyn am adferiad trwy'r Cynllun Cymorth Ariannol Brys (EFAS). Mae gwaith ar y gweill i sicrhau bod yr holl gostau ychwanegol wedi'u nodi'n glir, wedi'u tystiolaethu a'u cofnodi'n briodol.
- 29 Nid oes unrhyw ad-daliad EFAS wedi'i gynnwys yn y sefyllfa alldro a ragwelir ar hyn o bryd. O ganlyniad, byddai unrhyw hawliad llwyddiannus yn gwella sefyllfa ariannol yr Awdurdod yn ddiweddarach yn y flwyddyn ariannol.
- 30 Bydd yr Aelodau'n cael eu hysbysu wrth i ragor o wybodaeth ddod ar gael am gostau cymwys a thrafodaethau gyda Llywodraeth Cymru.

RHAGLEN GYFALAF

- 31 Cymeradwyodd yr Awdurdod raglen gyfalaf ar gyfer 2026/27 gwerth cyfanswm o £6.661 miliwn ym mis Ionawr 2026, gyda £3.434 miliwn ychwanegol yn cael ei ddwyn ymlaen oherwydd oedi wrth gyflawni a chynlluniau wedi'u gohirio. A £2.600m arall ar gyfer datblygiad Hwb Awen i Borth 4 RIBA.
- 32 Ar ddiwedd Awst 2026, cyfanswm y gwariant cyfalaf oedd £0.559 miliwn, gydag ymrwymïadau o £6.253 miliwn. Disgwylir i'r rhan fwyaf o gynlluniau gael eu cyflawni o fewn y flwyddyn ariannol gyfredol, gyda disgwyl i rywfaent o wariant fflyd drosglwyddo i flynyddoedd i ddod oherwydd yr amserlenni caffael ac adeiladu sy'n gysylltiedig â cherbydau fflyd.

Enw/Disgrifiad o'r Prosiect	Cyllideb (£m)	Gwirioneddol £m	Ymrwymïadau £m	Cyfanswm £m
Fflyd	3.432	0	2.199	2.199
Cyfleusterau	0.985	0.055	0.009	0.064
Gweithrediadau Technoleg	1.844	0	0	0
Cynaliadwyedd	0.400	0.009	0.014	0.023
Is-Gyfanswm 2026/27	6.661	0.064	2.222	2.286
Cyllideb Dreigl	3.434	0.100	2.080	2.180
Hwb Awen	2.600	0.395	1.951	2.346
Is-Gyfanswm	6.034	0.495	4.031	4.526
Cyfanswm	12.695	0.559	6.253	6.812

- 33 Gwnaed cynnydd o ran ymrwymo gwariant yn erbyn y rhaglen gyfalaf gymeradwy, gydag ymrwymïadau a gwariant yn dod i gyfanswm o £6.812m, sy'n cynrychioli dros 50% o gyfanswm gwerth y rhaglen o £12.695m. Mae'r gweithgarwch hyd yma wedi canolbwyntio'n bennaf ar ailgyflenwi'r fflyd, datblygu Hwb Awen a buddsoddiad parhaus yn yr ystad. Er bod gwariant yn is nag y byddai'n ddisgwyliedig ar yr adeg yma o'r flwyddyn, mae hyn yn adlewyrchu natur prosiectau cyfalaf lle mae gwariant sylweddol yn cael ei wneud ar ôl caffael, dyfarnu contract a cherrig milltir cyflawni yn hytrach nag yn gyson trwy gydol y flwyddyn.
- 34 Mae maes mwyaf yr ymrwymiad gwariant yn ymwneud â'r Rhaglen Fflyd, lle mae amseroedd arweiniol ar gyfer caffael, adeiladu cerbydau a gosod offer arbenigol yn parhau i effeithio ar amserlenni cyflenwi. O ganlyniad, efallai y bydd angen ailbroffilio rhywfaint o'r gwariant sydd wedi'i gynllunio ar gyfer 2026/27 ar gyfer y blynyddoedd i ddod. Mae swyddogion yn parhau i adolygu gofynion cyflawni prosiectau a chyllid i sicrhau bod y rhaglen gyfalaf yn parhau i fod yn fforddiadwy, yn gyflawnadwy ac yn cyd-fynd â blaenoriaethau strategol yr Awdurdod.

GOBLYGIADAU

Amcanion Llesiant	Mae'r adroddiad hwn yn gysylltiedig ag amcanion llesiant hirdymor GTAGC. Mae cyllid ar gyfer y Gwasanaeth o fudd i gymunedau Gogledd Cymru ac yn sicrhau bod digon o fuddsoddiad yn cael ei wneud mewn seilwaith i alluogi'r gwasanaeth i roi ymatebion brys a gwaith atal ymhell i'r dyfodol.
Cyllideb	Mae'r gyllideb yn cael ei phennu bob blwyddyn yn unol â darpariaeth arfaethedig y gwasanaeth sy'n cynnwys ymateb brys a gwaith atal.
Cyfreithiol	Mae'r Awdurdod yn parhau i gydymffurfio â'i ddyletswydd statudol i gynhyrchu adroddiadau ariannol a chynnal cyllideb gytbwys.
Staffio	Mae rheolaeth ariannol effeithiol yn cefnogi strategaeth hirdymor y gweithlu i sicrhau bod yr Awdurdod yn gallu cyflawni ei gyfrifoldebau.
Cydraddoldebau/ Hawliau Dynol/y Gymraeg	Dim
Risgiau	Caiff incwm a gwariant eu monitro'n ofalus i sicrhau bod gwyrïadau o'r gyllideb a gymeradwywyd yn cael eu nodi a'u hysbysu'n briodol i'r Aelodau.

